

Raadsvoorstel RES

Zaaknummer RV 19-06
Datum raadsvergadering 4 april 2019
Portefeuillehouder

Onderwerp:

Regionale Energie Strategie (RES)

1. de volgende kaders en randvoorwaarden vast te stellen voor de aanpak van de regionale energiestrategie (RES):

Doel

1. De totstandkoming van het bod om te komen tot een CO₂-reductie van 49% in 2030, de daaraan ten grondslag liggende aanwijzing van zoekgebieden voor verschillende vormen van energieopwekking en de verdere concretisering in projecten zijn stappen om te komen tot een energie neutrale regio Amersfoort.
2. De regio neemt zijn verantwoordelijkheid en doet het Rijk een bod waarin tenminste wordt voldaan aan de gevraagde CO₂-reductie van 49 % in 2030.
3. Gestreefd wordt naar een overaanbod voor de CO₂-reductie / energieopwekking om locaties flexibel te kunnen inzetten bij toekomstige belemmeringen en vanwege lokaal te maken ruimtelijke afwegingen.

Afbakening

4. De regio voor de RES is de regio Amersfoort (zonder de gemeenten Barneveld en Nijkerk). Waterschap Vallei & Veluwe en de provincie Utrecht nemen deel aan de opstelling van de RES.
5. De RES houdt in een regionale strategie voor vraag, besparing en aanbod van hernieuwbare warmte en elektriciteit voor de (in 2030 gerealiseerde) gebouwde omgeving.
6. De RES brengt in beeld de nodige infrastructuur, opslag en het duurzaam opwekvermogen van bekende bronnen en realistische technieken (zon, wind, hernieuwbaar gas, geothermie).
7. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050; de RES wordt iedere twee jaar herzien, zodat innovaties, nieuwe ontwikkelingen en een gewijzigde warmtevraag kunnen worden meegenomen.
8. Als uit de inventarisatie van potentiële locaties voor de opwek van energie blijkt dat er binnen een gemeente of gemeenten onvoldoende mogelijkheden hiervoor zijn, wordt bij het opstellen van de RES en de uitwerking hiervan in concrete maatregelen (aanwijzen van locaties voor windmolens, zonnevelden en bodemwarmte) uitgegaan van een regionale opgave en regionale uitwerking.
9. Voor de noodzakelijke oplossingen om de RES inhoud te kunnen geven, wordt in beeld gebracht waar vigerend gemeentelijk ruimtelijk beleid de gevraagde CO₂-reductie (van minimaal 49%) onhaalbaar maakt.
10. De RES wordt geïncorporeerd in het omgevingsbeleid van de gemeenten en uiteindelijk in een Omgevingsplan.

Participatie

11. Inbreng van stakeholders voor de RES geschiedt via de Dialoogtafel energietransitie.
12. Na afronding van de Dialoogtafel wordt op regionaal en/of lokaal niveau een participatieproces met bewoners en andere stakeholders (gestart om ruimtelijke afwegingen te maken over de vanuit de RES aangedragen mogelijkheden).
13. Besluitvorming over specifieke invulling van locaties zal vervolgens op lokaal niveau plaatsvinden.

Rol van de gemeenteraad

14. De gemeenteraad wordt op verschillende momenten bij de totstandkoming van de RES betrokken en besluit over de RES.

Aanleiding

Om de opwarming van de aarde te beteugelen zijn drastische maatregelen nodig. Voor uitwerking van de hierover in 2015 in Parijs gemaakte internationale klimaatafspraken hebben de Nederlandse overheden in het Interbestuurlijk programma (februari 2018) afgesproken dat op regionaal niveau strategieën (RES) worden ontwikkeld om in 2030 tenminste 49% CO₂-reductie te bereiken.

De door de regio te maken RES bestaat uit twee onderdelen:

1. *Warmtevoorziening gebouwde omgeving.*

De warmtevoorziening voor de gebouwde omgeving bestaat uit drie onderdelen: warm water, elektriciteit en hernieuwbaar gas. Er moet in de RES een voorstel worden gedaan voor de regionale verdeling van warmte met daarin opgenomen hoe het warmteaanbod, de warmtevraag, en de infrastructuur op regionaal niveau met elkaar kunnen worden verbonden en wat hierin de ambitie is. De RES is daarmee ook belangrijk voor de door gemeenten uiterlijk in 2021 vast te stellen transitievisie warmte op wijkniveau (wijkwarmteplannen), omdat hiermee vroegtijdig op regionaal niveau inzicht wordt gegeven in de (ruimtelijke) beschikbaarheid van duurzame warmtebronnen, de totale warmtevraag en de bestaande en geplande infrastructuur voor warmte. Door op regionaal niveau in de RES afspraken over, en een afwegingskader voor de verdeling van warmte te maken, kan ondanks de schaarse bronnen optimaal worden omgegaan met de warmtepotentie in een gebied.

2. *Elektriciteit.*

Wat betreft elektriciteit ligt de focus van het aanbod op de ruimtelijke inpassing (techniekneutraal) gerelateerd aan de landelijke doelstelling van tenminste 35 TWh hernieuwbare energie op land in 2030 (op basis van de nationale CO₂ reductie- doelstelling van minimaal 49%). De regio stelt hiervoor een strategie op voor een onderbouwd en afgewogen aanbod wat betreft mogelijk op te stellen duurzaam opwekvermogen in de regio, minimaal onderverdeeld in zon en wind, en andere realistische bronnen.

Doel / Effect

De RES heeft een drievoudig doel:

1. De RES is een **instrument** om met maatschappelijke partners/ bedrijfsleven en bewoners te komen tot regionaal gedragen keuzen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie infrastructuur. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050.
2. De RES is ook een manier om **samenwerking** tussen alle regionale partijen te faciliteren bij de voorbereiding en de implementatie van projecten. Door samenwerking van de provincie, waterschappen, gemeenten, de netbeheerders, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties en burgerinitiatieven te bevorderen kunnen gezamenlijk gedragen keuzes worden bevorderd. De RES biedt daarbij tevens een bouwsteen voor het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk, waarin integrale besluitvorming over de fysieke leefomgeving plaatsvindt.

3. Tenslotte is de RES een **product**, waarin staat beschreven welke strategie de regio hanteert om energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. Dit betekent dat er inzicht wordt geboden in de mogelijkheden voor regionale opwek en besparing, keuzen die gemaakt worden op basis van de verkenningen naar potentieel aanbod aan hernieuwbare energie, verdeling van bronnen (voor warmte) en de consequenties voor de energie-infrastructuur én een overzicht van lopende projecten, plannen en strategische keuzes. Iedere twee jaar wordt de RES herijkt.

Afbeelding: regio-indeling Nederland

Het is de bedoeling dat alle biedingen van de regio's opgeteld samen (minimaal) voldoen aan de landelijke taakstelling op het gebied van hernieuwbare opwek (tenminste 35 TWh hernieuwbare energie op land in 2030) en een overzicht bieden van de omgang met duurzame warmtebronnen voor de gehele gebouwde omgeving.

Argumenten

1.2/1.3 *De regio Amersfoort is zich bewust van de noodzaak tot CO2-reductie en draagt hieraan maximaal bij.*

De regio Amersfoort streeft naar energieneutraliteit. De noodzaak tot CO2-reductie is groot en daarmee ook de maatschappelijke opgave. De oplossingen hiervoor zijn niet op voorhand uitvoerbaar. De regio Amersfoort gaat daarom voor de RES uit van een hogere doelstelling dan de gevraagde 49% reductie. Met name als het gaat om locaties voor de opwekking van energie (zon, wind en bodemwarmte) is het waarschijnlijk dat in potentie goede locaties niet (op korte) termijn tot realisatie komen door uitblijven van particulier initiatief en/of onverenigbare belangen. Het aanwijzen van meer potentiële locaties dan nodig om aan de gevraagde reductie te komen is daarom gewenst.

1.4. *Een logisch en landsdekkend systeem van regio's moet worden gevormd.*

Rond de regio Amersfoort is al een aantal regio's voor de RES gevormd; U16 en Food Valley. Deze zijn ook al verder gevorderd met het proces om tot een RES te komen. De gemeenten Barneveld en Nijkerk zijn voor de RES onderdeel van Food Valley. Het is het meest logisch het Utrechtse deel van de regio Amersfoort aan te wijzen als regio voor de RES. Over de RES en de uitvoeringsplannen hiervoor vindt zo veel mogelijk afstemming plaats met de aanliggende regio's.

1.5. Voor een realistisch bod gaat de RES primair uit van bestaande en realistische technieken voor energieopwekking tot 2030.

De op te stellen RES beslaat de periode tot 2030 met een doorkijk naar 2050. Voor deze relatief korte periode is het voor een realistisch inzicht in de mogelijke voorziening in warmte en energie vrijwel alleen mogelijk zich te baseren op bestaande en beproefde technieken.

Omdat onderzoek naar nieuwe technieken voortgaat zullen deze ontwikkelingen bij de toekomstige herijking(-en) van de RES kunnen worden betrokken. Deze technieken zullen ook een bijdrage kunnen leveren aan de taakstelling in CO₂-reductie voor de periode 2030-2050.

1.6/1.7 Om het proces hanteerbaar te houden wordt de RES beperkt tot de gevraagde basale inhoud.

De RES moet in korte tijd tot stand komen met veel betrokken partijen. Daarnaast wordt de RES iedere twee jaar herzien. Herzien is ook nodig omdat technieken veranderen, net als de vraag naar energie.

Om deze redenen wordt voor de eerste RES in principe volstaan met het voldoen aan de basiseisen. Wanneer aanvullende aspecten eenvoudig in de RES zijn te incorporeren, gebeurt dit uiteraard.

1.8 Als niet alle gemeenten de minimaal 49 % CO₂-reductie op eigen grondgebied kunnen oplossen kan het regionale vraagstuk van CO₂-reductie alleen met regionale oplossingen worden bewerkstelligd.

De RES is een regionale opgave en gaat uit van een regionale taakstelling. Als alle zeven gemeenten individueel en daarmee opgeteld aan de doelstelling van de CO₂-reductie voldoen, is daarmee voldaan aan de opgave. Uit analyse van theoretische mogelijkheden daarvoor moet duidelijk worden welke mogelijkheden tot opwek van energie er lokaal zijn en of dit voldoende bijdraagt aan de regionale taakstelling.

Het realiseren van de opwek van energie in de vorm van zon en wind is nu in veel gemeenten echter nog niet geregeld in het ruimtelijk beleid. Een goede afweging van alle belangen (energietransitie, klimaatadaptatie, landbouw, landschap, recreatie, (toekomstige) woningbouw, etc.) is vooral een lokale keuze. Iedere gemeente moet hierin zijn eigen afweging maken. De RES bestaat in dat geval uit de optelsom van de bijdragen van de zeven gemeenten. De kans is groot dat in een of meerdere gemeenten onvoldoende mogelijkheden zijn om in de "eigen" energievraag te voorzien.

Als bij een of meerdere gemeenten hier onvoldoende mogelijkheden voor zijn, moet voor de energieopwekking voorbijgaand aan gemeentegrenzen tot een regionaal antwoord op de vraag tot CO₂-reductie worden gekomen.

1.9/1.10 Om nieuwe vormen van energieopwekking mogelijk te maken moet het gemeentelijk ruimtelijk beleid worden aangepast.

Het bestemmingsplan voor het buitengebied laat de realisatie van (grootschalige opstellingen en/of grote) windmolens en zonnevelden niet toe. De inpassing hiervan vraagt een integrale afweging voor het buitengebied: de belangen van met name een duurzaam perspectief voor de agrarische sector, landschap/erfgoed, toekomstige woningbouw, klimaatadaptatie en recreatie moeten worden meegewogen bij de te kiezen locaties voor energieopwekking. De RES moet vervolgens worden "doorvertaald" in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. Hiermee ontstaat een planologische basis voor de realisatie van duurzame opwek.

1.11/1.12 Voor een gedragen RES is het noodzakelijk dat zo veel mogelijk verschillende stakeholders meedoen.

In het kader van de Strategische Agenda 2018 - 2022 is door de gemeenteraden van de regio Amersfoort besloten dat energietransitie een van de speerpunten is. Aan dit speerpunt wordt inhoud gegeven in de vorm van een Dialoog. Bij de Dialoog worden stakeholders zoals belangengroepen, natuur- en milieuorganisaties, woningcorporaties, LTO, landgoederen en nutsbedrijven uitgenodigd om deel te nemen. Zie voor verdere informatie over dit proces de paragraaf communicatie.

De opbrengsten van de Dialoog gebruiken we als input voor de RES. Na afronding van de Dialoog wordt op regionaal niveau en/of regionaal niveau een participatieproces met bewoners en andere stakeholders gestart, om ruimtelijke afwegingen te maken over de vanuit de RES aangedragen mogelijkheden, zodat alle belangen in beeld zijn en meegewogen kunnen worden in de totstandkoming van de RES.

1.13 *Over de concrete inpassing van windmolens en zonnevelden en andere vormen van duurzame opwek vindt te zijner tijd (lokaal) participatie plaats als onderdeel van een ruimtelijke procedure.*

De RES is een strategie voor een onderbouwd en afgewogen aanbod wat betreft mogelijk op te stellen duurzaam opwekvermogen in de regio, minimaal onderverdeeld in zon en wind, en andere realistische bronnen. Dit "beperkt" zich tot zoekgebieden voor zon en wind, maar gaat nog niet over de concrete inpassing.

1.14 *De RES en de ruimtelijke gevolgen daarvan vragen om het intensief betrekken van de gemeenteraad bij zowel het proces als het uit te brengen bod.*

De CO2-reductie en de daarvoor mede noodzakelijke alternatieve energieopwekking vragen om een integrale afweging van belangen en daarmee het "voorsorteren" op nieuw ruimtelijk beleid. Het is daarom van belang dat u actief wordt geïnformeerd over en betrokken wordt bij de totstandkoming van de RES. Omdat met dit bod wellicht impliciet wordt vooruitgelopen op ruimtelijk beleid van de gemeente wordt daarom van de gemeenteraden van de regio een besluit gevraagd over het uit te brengen bod in de RES.

Risico's

1. Het proces te komen tot een RES staat onder grote tijdsdruk; binnen zes maanden na ondertekening van het Klimaatakkoord (naar verwachting eind mei 2019) moet door de regio een voorlopig bod worden gedaan.
2. Uiteindelijk kan door het Rijk of de provincie met behulp van het RO-instrumentarium het planologisch mogelijk maken van hernieuwbare energie worden afgedwongen. De spelregels van het concept Klimaatakkoord voorzien in een "escalatieladder" als van deze situatie sprake is. Eerst vindt dan met de regio een overleg plaats over een grotere inspanning.
3. Deze escalatieladder kan zijn intrede doen omdat de taakstelling groot is en daarmee ook de opgave om tot ruimtelijke oplossingen te komen. Deze oplossingen vragen in eerste instantie een integrale lokale afweging tussen alle betrokken "ruimtevragers". De optelsom van de door de zeven regiogemeenten gemaakte afweging leidt mogelijk niet tot een voldoende regionaal bod. Het kan ook zijn dat de bereidheid om tot regionale oplossingen te komen en daarmee regionale solidariteit vorm te geven, te gering is.

Plan van aanpak / Tijdsplanning

Naar verwachting wordt eind mei 2019 het Klimaatakkoord ondertekend en kan formeel worden gestart met het opstellen van de RES. Zes maanden daarna moet de regio een (voorlopig) bod doen op de taakstelling tot CO2-reductie.

Wij wachten niet tot de ondertekening van het Klimaatakkoord, en zijn, voor zover nog niet beschikbaar, per gemeente alvast begonnen met het opstellen van de Energie Transitie Atlas. In deze atlas wordt de huidige en toekomstige warmtevraag bepaald en wordt de potentiële opbrengst van lokale opwek door zon, wind, biomassa en geothermie bepaald en gelegd naast de vraag. Deze inventarisatie per gemeente is geüniformeerd, zodat deze producten kunnen worden "opgeteld" tot de regionale opgave. De regionale Energie Transitie Atlas is daarmee een bouwsteen voor de RES.

De procesvereisten voor de RES vragen dat een Stuurgroep in het leven wordt geroepen, waarin in ieder geval de gemeenten, de provincie, het waterschap en de netbeheerder(s) participeren. Het Bestuurlijk Overleg Ruimte en Wonen (de wethouders van de regio Amersfoort) vormt de kern van de Stuurgroep. Deze Stuurgroep is er onder andere voor validatie van de rekenexercities voor vraag naar en aanbod van energie en voorbereiding van bestuurlijke besluitvorming door gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap over (het bod voor) de RES.

Globaal ziet de planning voor de RES en de inbreng van uw raad in 2019 er als volgt uit:

- maart: raadsbesluit over kaders en randvoorwaarden aanpak RES
- april: raadsinformatiebrief over de regionale Energie Transitie Atlas
- april-juni: Dialoogtafel Energie

- mei-juni: ondertekening Klimaatakkoord
- april-augustus: werkateliers gemeenten, provincie en waterschap over aanbod regio
- september-oktober: regionaal en/of lokaal participatieproces over de ruimtelijke inpassing van de uitkomsten van de Dialoogtafel Energie.
- oktober: raadsinformatiebrief over opbrengst regionale participatie en stand van zaken aanbod regio
- oktober: conceptvoorstel in de colleges van burgemeester en wethouders, gedeputeerde staten en het bestuur van het waterschap voor afstemming met het Rijk
- november: afstemming met het Rijk over het regionale bod
- november/december: raadsbesluit over voorlopig bod RES

Financiën

Per gemeente is, voor zover nog niet beschikbaar, begonnen met het opstellen van de Energie Transitie Atlas. Dit komt voor rekening van de betreffende gemeente(n).

Voor het opstellen van de RES wordt een adviesbureau ingehuurd door bureau regio Amersfoort. De kosten van inhuur worden voorlopig ingeschat op een bedrag van € 50.000,-.

In de begroting van bureau regio Amersfoort is rekening gehouden met dit bedrag.

Het participatieproces wordt onder andere inhoud gegeven door de Dialoogtafel energiestrategie. Ook hiervoor zijn binnen de begroting van bureau regio Amersfoort middelen beschikbaar. Afhankelijk van de uitkomsten van de Dialoogtafel energiestrategie wordt indien nodig een aanvullend en participatieproces georganiseerd.

Het Rijk en de provincie Utrecht stellen een nog nader bekend te maken bedrag aan de regio beschikbaar voor het opstellen van de RES met bijbehorend participatieproces.

Naar verwachting zijn deze middelen voldoende om de totale kosten voor het opstellen van de RES te dekken.

Communicatie

In het kader van de Strategische Agenda 2018 - 2022 is door de gemeenteraden van de regio Amersfoort besloten dat energietransitie een van de speerpunten hiervoor is. Aan dit speerpunt wordt inhoud gegeven in de vorm van een Dialoog. De essentie van deze Dialoog is dat de gemeenten (in de persoon van een raadslid, wethouder of vakinhoudelijk adviseur):

- niet aan de Dialoog deelnemen; eventueel kan een adviseur door de deelnemers aan de Dialoog worden gevraagd om aanvullend feitelijke informatie te leveren;
- vooraf kaders stellen;
- de oplossing van de Dialoogtafel (mits binnen de kaders) overnemen en door middel van besluitvorming legitimeren.

Met de Dialoog is dus de maatschappij aan zet.

De door u voor de Dialoog over de energietransitie geformuleerde opdracht luidt:

“De dialooggroep ontwikkelt aanvullend op wat al loopt een actieplan om te komen tot een CO2 reductie van 49% in 2030 (t.o.v. 1990).

Het actieplan geeft antwoord op de volgende deelvragen:

- Welke alternatieve energiebronnen kunnen hiervoor worden ingezet?
- Hoe borgen wij innovatie, kennis en financieringsconstructies?
- Hoe wordt draagvlak gecreëerd?
- Hoe maken we het SAMEN betaalbaar?”

Over de kaders waarbinnen de Dialoog plaatsvindt heeft u in februari een besluit genomen.

De Dialoogtafel start 25 maart 2019 en leidt in juni tot een advies aan uw raad.

Met deze participatievorm wordt op een zorgvuldige wijze inhoud gegeven aan het noodzakelijke draagvlak voor de energietransitie en de oplossingen daarvoor

De Dialoog over energietransitie gaat onder andere over de ruimtelijke impact van de nieuwe vormen van energieopwekking. Het advies van de Dialooggroep betrekken wij bij een advies aan u over de

inpassing hiervan in relatie tot andere belangen en ruimtevragers als bijvoorbeeld duurzame landbouw, erfgoed/landschap, nieuwe locaties voor woningbouw, klimaatadaptatie en recreatie.

Het resultaat van deze afweging is de “vertaling” van de mogelijkheden voor nieuwe vormen van energieopwekking naar lokaal gewenste locaties. Op basis hiervan wordt de bijdrage aan de RES bepaald.

Het is noodzakelijk om regionaal ook een brede maatschappelijke discussie te voeren met bewoners en bedrijven over de ruimtelijke afwegingen en om draagvlak te krijgen voor de energietransitie. Na afronding van de Dialoog wordt op regionaal en/of lokaal niveau een participatieproces met bewoners en andere stakeholders gestart over die ruimtelijke afwegingen, zodat alle belangen in beeld zijn en meegewogen kunnen worden in de totstandkoming van de RES. Wij zullen u later informeren over de wijze waarop we dit proces vorm geven.

Het college van de gemeente

directeur-secretaris

burgemeester